

Innst. S. nr. 44

(2006-2007)

Innstilling til Stortinget fra utenrikskomiteen

Dokument nr. 8:104 (2005-2006)

Innstilling fra utenrikskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Finn Martin Vallersnes og Inge Lønning om støtte til opposisjonen i Hviterussland

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Hviterussland grenser til EØS-området og inngår dermed i Norges nærområder i Europa. I et kontinent som har valgt demokrati, er Hviterussland et unntak: Landets autoritære regime har klare kommunistiske trekk og styres etter forslagsstillernes syn ved hjelp av sikkerhetsstyrker, undertrykking og propaganda. Presidentvalget i Hviterussland 19. mars 2006 og den forutgående valgkampen ble underkjent av bl.a. EU, OSSE og USA.

Etter valget fremstår diktaturet i Hviterussland etter forslagsstillernes syn styrket, mens den demokratiske opposisjonen og det sivile samfunn er svekket: Demonstrasjoner mot valgfusk ble møtt med massearrestasjoner og frarøvelse av studieplasser; opposisjonslederen Aleksandr Milinkevitsj ble fengslet; den siste opposisjonsavisen ble stengt etter lang tids trakassering; og den hviterussiske Helsingforskomiteen, den siste tillatte menneskerettighetsorganisasjonen i landet, er truet med tvangsnedleggelse. Dette bør etter forslagsstillernes syn få konsekvenser for regimet.

De forverrede kårene for opposisjonen og det sivile samfunn i Hviterussland må etter forslagsstillernes oppfatning møtes med direkte økonomisk og politisk støtte. Norge har i en årrekke fremhevet demokrati i sin utenrikspolitikk og kan ikke, etter forslagsstillernes syn, leve med så grove brudd på menneskerettighetene og demokratiske standarder.

I merknadene til Revidert nasjonalbudsjett for 2006 går Høyre i første omgang inn for å sette av 5 mill. kroner til tiltak rettet spesielt mot Hviterussland. Regjering

gen har også omtalt Hviterussland i sitt forslag. At bistand til Hviterussland siden desember 2005 kvalifiserer som ODA-midler (official development assistance), øker etter forslagsstillernes syn mulighetene for opptrapping av slik bistand.

I tillegg til økte bevilgninger til det sivile samfunn og opposisjonen kreves en bred politisk strategi fra Regjeringen for påvirkning av situasjonen i Hviterussland. Dette bør etter forslagsstillernes oppfatning skje både bilateralt og i multilaterale fora. Forslagsstillerne merker seg at Regjeringen allerede har sendt ut pressemeldinger om Hviterussland, møtt opposisjonsleder Milinkevitsj i Oslo, og sluttet seg til EUs utvidede innreiseforbud mot president Lukasjenko og hans regime. Det politiske fundamentet for en hviterusslandsstrategi bør derfor etter forslagsstillernes syn være til stede.

Opposisjonspartier og uavhengige organisasjoner i Hviterussland har mistet tilgangen til kontorer og forsamlingslokaler de siste årene. Den økte demokratiske mobiliseringen har samtidig skapt et behov for møteplasser for alle demokratiforkjempere og alminnelige informasjonssøkende, både for dem som representerer politiske partier, frivillige organisasjoner, ungdomsaktivister og andre. Slike møteplasser vil kunne brukes til planleggings- og informasjonsmøter, informasjons-spredning og yting av bistand til ofre for politiske represalier og deres slektninger. Det er også behov for bemanning og utstyr.

Regimets monopol på lovlige informasjonskanaler skaper også et økt behov for andre kommunikasjonsformer mellom opposisjonen og befolkningen: Formidling av nyheter, arrangementer og alternativ politikk kan skje ved bruk av buttons, t-skjorter, sms-aksjoner osv., men også, etter forslagsstillernes syn, over Internett.

Ofre for regimets politiske forfølgelse har etter forslagsstillernes syn behov for beskyttelse. Dette gjelder både arresterte og fengslede med behov for retts hjelp og mat, men også de som av politiske årsaker mister

jobb eller studieplass. De to kategoriene overlapper bare delvis. Alternative studieplasser bør etter forslagsstillernes syn søkes i utlandet, også i Norge. I tillegg er det behov for minimumsstøtte (f.eks. til legehjelp) til dem som har mistet dette gjennom tap av arbeidsplassen.

Alternativ kultur har også vanskelige kår i Hviterussland, noe som berører hele det sivile samfunn i landet. President Lukasjenko har for eksempel svartelistet flere populære rockegrupper som kritiserer regimet gjennom musikk. Svartelistingen betyr at artistene ikke får utgitt sin musikk eller holdt konserter i vanlige konsertlokaler. Tidligere erfaring har vist at undergrunnskonserter og alternativ utgivelse av cd-er har vært effektive virkemidler.

Selv om protestene før og etter presidentvalget var størst i Minsk, er det etter forslagsstillernes syn behov for å styrke opposisjonen og det sivile samfunnet i alle deler av Hviterussland. Uavhengig regional presse spiller en nøkkelrolle her, men har vanskelige kår på grunn av bortfall av annonser etter press fra regimet, og utestengning fra monopoliserte trykke- og distribusjonsavtaler som kun statsautorisert presse har. Som et resultat av dette er trykking og distribusjon av regionale aviser blitt dyrt. Aktuelle støtteformer kan etter forslagsstillernes syn være bidrag til trykking i utlandet eller gjennom innkjøp av mindre trykkerier, i praksis skrivere og kopimaskiner med mulighet for bruk av avispapirkvalitet.

I dokumentet fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen øke ressursene til opposisjonen og det sivile samfunn i Hviterussland, og utarbeide en bred strategi for demokratistøtte til det sivile samfunn og opposisjonen i Hviterussland. En slik strategi bør legge stor vekt på møteplasser, informasjonsspredning, beskyttelse og assistanse til ofre, alternativ kultur, og støtte til regional presse."

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Olav Akselsen, Vidar Bjørnstad, Marit Nybakk, Hill-Marta Solberg og Anette Trettebergstuen, fra Fremskrittspartiet, Morten Høglund, Siv Jensen og Øyvind Vaksdal, fra Høyre, Erna Solberg og Finn Martin Vallersnes, fra Sosialistisk Venstreparti, Ågot Valle, fra Kristelig Folkeparti, Dagfinn Høybråten, fra Senterpartiet, Alf Ivar Samuelson, og fra Venstre, Anne Margrethe Larsen, viser til den beskrivelse av situasjonen i Hviterussland som fremkommer i dokumentet, og mener det er viktig at Norge bidrar til en demokratisk utvikling i Hviterussland. Komiteen mener Norges bidrag må innrettes på bred basis i forhold til det sivile samfunn i Hviterussland, og mange aktører både på norsk og hviterussisk side bør aktiviseres.

Komiteen vil påpeke at det må arbeides internasjonalt for å legge et press på hviterussiske myndigheter. Organisasjoner som FN og OSSE der Hviterussland er medlem, må brukes aktivt. I tillegg må det samarbeides med aktører som EU, USA og andre for å koordinere og målrette demokratifremmende tiltak. Komiteen mener det også er nødvendig i dialogen med Russland å søke å påvirke russiske myndigheter til å legge press på Hviterussland.

Komiteen registrerer med tilfredshet at Utenriksdepartementet har økt sine bevilgninger til støtte for aktiviteter i Hviterussland. Det er viktig at man satser på støtte til partier som representerer den demokratiske opposisjonen, menneskerettighetsgrupper, frie ungdomsgrupper og kulturgrupper, for å nevne noe. Komiteen mener, i den grad det er mulig, at man også bør søke å fremme frie fagforeninger og studentgrupper.

Komiteen mener et selvstendig mål må være å gi hviterussisk ungdom en mulighet til å reise og oppleve verden utenfor Hviterussland. Et hinder for at hviterussere kan reise og besøke for eksempel Norge, er prisen for visum til Schengen-området.

Det er viktig med langsiktig arbeid og å fremme demokratiforståelse hos de yngre generasjoner av hviterussere. Komiteen vil særlig rette oppmerksomheten mot de studenter som har mistet sine studieplasser som følge av deltakelse i opposisjonsaktivitet. Komiteen ber om at Norge sammen med andre land søker å hjelpe disse studentene med å finne studieplasser utenfor Hviterussland.

Komiteen mener det er viktig å søke å bryte det mediemonopol som i praksis eksisterer i Hviterussland. Dette kan skje gjennom støtte til uavhengige journalister og skribenter, støtte til etermedier som sender utenfor landet til Hviterussland, og støtte til frie nettmedier.

På grunn av vanskeligheter med demokrati- og menneskerettighetsarbeid i Hviterussland foregår mer og mer av arbeidet i eksil, bl.a. ved European Humanities University i Vilnius. Komiteen mener at etableringen av et menneskerettighetshus i Vilnius er et positivt tiltak.

Komiteen ber Regjeringen i kontakt med andre myndigheter og multilaterale instanser vurdere hvordan man best kan få undersøkt forholdene om mennesker som er forsvunnet i Hviterussland. En undersøkelseskomisjon i regi av FN eller OSSE kan være et virkemiddel.

Komiteen påpeker betydningen av at Norge i sitt virke overfor Hviterussland ikke går alene, men arbeider tett og fører en felles strategi med andre land og velger å støtte og bidra til multilaterale strategier i regi av EU.

På denne bakgrunn mener komiteen at Stortinget skal be Regjeringen utarbeide en bred strategi for demokratistøtte til det sivile samfunn og opposisjonen i Hviterussland. En slik strategi bør legge vekt på møteplasser, informasjonsspredning, beskyttelse og assistanse til ofre, alternativ kultur og støtte til regional presse.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Stortinget ber Regjeringen øke ressursene til opposisjonen og det sivile samfunn i Hviterussland, og utarbeide en bred strategi for demokratistøtte til det sivile samfunn og opposisjonen i Hviterussland. En slik strategi bør legge stor vekt på møteplasser, informasjonsspredning, beskyttelse og assistanse til ofre, alternativ kultur, og støtte til regional presse.

Oslo, i utenrikskomiteen, den 22. november 2006

Olav Akselsen
leder

Morten Høglund
ordfører

